

Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας

Κάθε αντίτυπο φέρει την υπογραφή ενός εκ των συγγραφέων

Σειρά: Γυμνάσιο, Γενικό Λύκειο – Θεωρητικές Επιστήμες
Γεωργία Μακρή – Δήμητρα Ποταμιάνου, *Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας*

Επιμέλεια Κειμένου: Κυριάκος Εμμανουλίδης
Στοιχειοθεσία – Σελιδοποίηση – Εξώφυλλο: Γεωργία Λαμπροπούλου
Υπεύθυνος Έκδοσης: Αποστόλης Αντωνόπουλος

e-mail συγγραφέων: georgiamak@yahoo.gr
dimpotamianou@gmail.com

Copyright 2010 © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ, Γεωργία Μακρή – Δήμητρα Ποταμιάνου,
για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο.

ISBN: 978-960-6881-14-5

Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο, μέσο και μέθοδο αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, μετάφραση, διασκευή, θέση σε κυκλοφορία, παρουσίαση, διανομή και η εν γένει πάσης φύσεως χρήση και εκμετάλλευση του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμηματικά καθώς και της ολικής αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου (στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης κ.λπ.) και του εξωφύλλου του, σύμφωνα με τις διατάξεις της υπάρχουσας νομοθεσίας περί προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων περιλαμβανομένων και των σχετικών διεθνών συμβάσεων.

Σωτήρος και Αλκιβιάδου 132, Τ.Κ. 18535 Πειραιάς
τηλ.: 210 4112507, fax: 210 4116752
url: www.poukamisas.gr, e-mail: publications@poukamisas.gr

Γεωργία Μακρή – Δήμητρα Ποταμιάνου

Συντακτικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας

Στην κορούλα μου Φωτεινή,
Γεωργία Μακρή

Στη μικρή μου Αριάδνη,
Δήμητρα Ποταμιάνου

Πρόλογος

Αγαπητοί μαθητές και συνάδελφοι,

Το παρόν βιβλίο δημιουργήθηκε με σκοπό να καταστήσει την ύλη του συντακτικού της αρχαίας ελληνικής γλώσσας σαφή και διαχειρίσιμη με τέτοιο τρόπο ώστε να βοηθήσει τους μαθητές της Β΄ και Γ΄ Λυκείου που επιδιώκουν να προετοιμαστούν για τις εισαγωγικές εξετάσεις να υλοποιήσουν τον στόχο τους. Δεδομένης της δυσκολίας που υπάρχει στη βαθύτερη κατανόηση και εμπέδωση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, εστίασαμε την προσπάθεια στη δημιουργία ευσύνοπτων και κατανοητών πινάκων που βοηθούν τον μαθητή να οργανώσει τη σκέψη του. Έτσι, κάθε ενότητα παρουσιάζεται κωδικοποιημένη σε πίνακες με παραδείγματα και ακολουθούν ερωτήσεις αξιολόγησης σε ποικίλες μορφές. Έχοντας την εμπειρία της σχολικής τάξης και του όγκου της ύλης που πρέπει να διαχειριστούμε, θέσαμε ως πρωταρχικό στόχο τον συνδυασμό κατανόησης της θεωρίας και εξάσκησης.

Οι συγγραφείς

Περιεχόμενα

1. ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ	15
2. ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ	21
Τρόποι σύνδεσης προτάσεων	22
Παρατακτική σύνδεση	22
Οι σημασίες του <i>καί</i>	27
3. ΚΥΡΙΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	29
Υποκείμενο	30
Κατηγορήμα	39
Κατηγορούμενο	41
4. ΡΗΜΑ	55
Διαθέσεις ρήματος	56
Αντικείμενο	62
Δοτική προσωπική	86
Μετατροπή της ενεργητικής σύνταξης σε παθητική	90
Απρόσωπα ρήματα	95
Απρόσωπες εκφράσεις	96
Ονοματικοί τύποι	103
5. ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΕΣ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	123
Ονοματικοί προσδιορισμοί	124
Επιρρηματικοί προσδιορισμοί	138
6. Β' ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ	171
7. ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ	175
8. ΧΡΟΝΟΙ – ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ	181
9. ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	193
Ονοματικές	194
Επιρρηματικές	201
10. ΡΗΜΑΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ	243
11. ΕΥΘΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ	253

Συντομογραφίες όρων

Α αντικείμενο
αόρ. αόριστος
απαρ. απαρέμφατο
δευτερ. δευτερεύουσα
δοτ. προσ. δοτική προσωπική
Ε.Λ. ευθύς λόγος
ειδ./τελ. ειδικό/τελικό
ενν. εννοείται
ενσ. ενεστώτας
Κ κατηγορούμενο
κ.ά. και άλλα
κ.λπ. και λοιπά
μ.φ. μέση φωνή
μιφρ. μετάφραση
μιχ. μετοχή
ν.ε. νέα ελληνικά
Π.Λ. πλάγιος λόγος
π.φ. παθητική φωνή
π.χ. παραδείγματος χάριν
παθ. παθητικό
πρκ. παρακείμενος
πρι. παρατατικός
Ρ ρήμα
Υ υποκείμενο
υπερσ. υπερσυντέλικος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΔΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥΣ (πίνακας 1)

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΤΟΥΣ (πίνακας 2)

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (πίνακας 3)

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΟΙΟΝ ΤΟΥΣ (πίνακας 4)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (πίνακας 5)

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥΣ		
	ΘΕΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
Κρίσεως	Εκφέρονται με:	
	• οριστική	Ὁ Περικλῆς στρατηγός ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἠρέθη (ο Περικλής εκλέχτηκε στρατηγός από τους Αθηναίους)
	• δυνητική οριστική	Οὗτος ἂν ἴδοι Πρόξενον φεύγοντα (αυτός θα μπορούσε να δει τον Πρόξενο να εξορίζεται)
	• δυνητική ευκτική	Εἰ μὴ εἶχομεν φῶς, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν (αν δεν είχαμε φως, θα είμασταν ὅμοιοι με τους τυφλούς)
Επιθυμίας	Εκφέρονται με:	
	• υποτακτική	Μὴ τούτων ἀποψηφίσθηθε (μην αθώσετε αυτούς)
	• ευχετική ευκτική	Εἰ γὰρ γενοίμην ἀντὶ σοῦ νεκρός (μακάρι να πεθάνω αντί για σένα)
	• προστακτική	Παῦσαι, μὴ φευρεθῆς ἄνους (πάψε μήπως αποδειχθείς ανόητος)
	• ευχετική οριστική	Εἴθ' ἠῤορομεν σ', Ἄδμητε, μὴ λυπούμενον (μακάρι να σε έβρισκα, Άδμητε, να μη στεναχωριέσαι)
Επιφωνηματικές	Εκφράζουν έντονο συναίσθημα και συνήθως συνοδεύονται από θαυμαστικό.	Ὡς καλός μοι ὁ πάππος! (πόσο καλός μου είναι ο παππούς!)
Ερωτηματικές	Διατυπώνουν ερώτηση. Διακρίνονται σε:	
	• μερικής άγνοιας	Τὶ χρήσωμαι; (τι να χρησιμοποιήσω;)
	• ολικής άγνοιας	Ἄρα σὺ εἶ Σωκράτης; (λοιπόν εσύ είσαι ο Σωκράτης;)
	Επίσης, διακρίνονται σε:	
• απλές	Ὅσῳ κάκιστ' ὀλούμεθα; (πόσο ατιμωτικά θα χαθούμε;)	
• διμελείς	Πότερόν ἐστι μαθητὸν ἢ ἐθιστόν; (ποιο από τα δύο μπορεί να μαθεντεί ή να αποκτηθεί με τη συνήθεια;)	

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΤΟΥΣ

	ΘΕΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
Απλές	Έχουν μόνο τους κύριους όρους: • Υ + Ρ (αμετάβατο)	Ἀθηναῖοι ἀνήγοντο πελάγιοι (οἱ Ἀθηναῖοι ἀνοίγονταν στο πέλαγος)
	• Υ + Ρ (μεταβατικό) + Α	Οἱ θεοὶ καταφρονοῦσιν τούτων (οἱ θεοὶ περιφρονούν αυτούς)
	• Υ + Ρ (συνδετικό) + Κ	Οὗτος ἀπάντων κακῶν αἰτιός ἐστιν (αυτός είναι υπεύθυνος όλων ανεξαιρέτως των συμφορών)
Σύνθετες	Έχουν 2 ή περισσότερα: • υποκείμενα	Κριτίας καὶ Θηραμένης ἦσαν τῶν τριάκοντα τυράννων (ο Κριτίας και ο Θηραμένης ανήκαν στους τριάκοντα τυράννους)
	• αντικείμενα	Ἐπεμπον πρέσβεις καὶ τριήρεις (έστελναν πρέσβεις και τριήρεις)
	• κατηγορούμενα	Πᾶς νόμος ἐστὶ εὖρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν (κάθε νόμος είναι επιπόνηση και δώρο των θεών)
Ελλειπτικές	Λείπει το: • υποκείμενο	Οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην τυγχάνω ἔχων (ἐγώ) (τυχαίνει να μην έχω την ίδια γνώμη)
	• ρήμα	Φεῦ! (αλίμονο)
	• κατηγορούμενο	Ὁ κακός ἀνὴρ οὐκ ἂν ποτέ γένοιτο κακός· ἔστιν γὰρ αἰεὶ (κακός) (ο κακός άνθρωπος δεν θα μπορούσε ποτέ να γίνει κακός· γιατί είναι πάντα)
Επαυξημένες	Περιλαμβάνουν εκτός από τους κύριους όρους και δευτερεύοντες, δηλαδή ονοματικούς ή επιρρηματικούς προσδιορισμούς.	Οἱ θεοὶ καταφρονοῦσιν τούτων ἀπάντων (οἱ θεοὶ περιφρονούν όλους αυτούς ανεξαιρέτως)

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ		
	ΘΕΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
Κύριες ή Ανεξάρτητες	Εκφράζουν αυτοτελές νόημα και μπορούν να σταθούν μόνες τους στον λόγο.	Ὁ Θεόπομπος ἀπήγγειλε τὰ γεγονότα (ο Θεόπομπος ἀπήγγειλε τα γεγονότα)
Δευτερεύουσες ή Εξαρτημένες	Εισάγονται με: <ul style="list-style-type: none"> • υποτακτικούς συνδέσμους 	Ἐπειδὴ δὲ ἐδείπνησαν καὶ νύξ ἐγένετο, καταλαμβάνουσι τό ὄρος (αφού δείπνησαν και νύχτωσε, κατέλαβαν το βουνό)
	• αναφορικές αντωνυμίες	Τοιαῦτα λέγεις, ἃ οὐδείς ἄν φήσειεν ἀνθρώπων (λες τέτοια που κανείς από τους ανθρώπους δεν θα έλεγε)
	• ερωτηματικές αντωνυμίες	Εἴ τι ἄλλο τῶν ἀπορρήτων ἤκουον, οὐκ ἂν ἐπεξῆλθον αὐτῶ (εάν άκουγα κάτι άλλο από τα απόρρητα, δεν θα το συζητούσα μαζί του)
	• επιρρήματα ή μόρια	Σώζεσθε ὅπη δυνατόν ἐστίν (σωθείτε όπως μπορείτε)

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΟΙΟΝ ΤΟΥΣ		
	ΘΕΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
Καταφατικές	Δεν περιέχουν άρνηση.	Ἐγὼ Κῦρον ἐπεθύμησά μοι φίλον γενέσθαι (εγώ θέλησα να γίνει ο Κύρος φίλος μου)
Άρνητικές ή Αποφατικές	Περιέχουν άρνηση (μή ή ού).	Οὐ λυσιτελεῖ ἡμῖν ταῦτα (δεν ωφελούν εμάς αυτά)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ					
ΘΕΩΡΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ				
Μερικής άγνοιας	Μονομελείς				
	<table border="1"> <tr> <td>Εισάγονται με: • ερωτηματικά επιρρη- ματα</td> <td>Καὶ πῶς ἐτελεύτα; (και πώς πέθανε;)</td> </tr> <tr> <td>• ερωτηματικές αντωνυ- μίες</td> <td>Τὶ γὰρ ἂν ἔλεγεν; (τι θα μπορούσε να πει;)</td> </tr> </table>	Εισάγονται με: • ερωτηματικά επιρρη- ματα	Καὶ πῶς ἐτελεύτα; (και πώς πέθανε;)	• ερωτηματικές αντωνυ- μίες	Τὶ γὰρ ἂν ἔλεγεν; (τι θα μπορούσε να πει;)
Εισάγονται με: • ερωτηματικά επιρρη- ματα	Καὶ πῶς ἐτελεύτα; (και πώς πέθανε;)				
• ερωτηματικές αντωνυ- μίες	Τὶ γὰρ ἂν ἔλεγεν; (τι θα μπορούσε να πει;)				
Ολικής άγνοιας	Μονομελείς				
	<table border="1"> <tr> <td>• Δηλώνονται με τον τόνο της φωνής.</td> <td>Ὁ ὀρθῶς κολάζων δικαίως κολάζει; (αυτός που τιμω- ρεῖ ορθά, τιμωρεῖ δίκαια;)</td> </tr> <tr> <td>• Εισάγονται με ερωτη- ματικά μόρια.</td> <td>Ἄρα Λακεδαιμονίους λέγεις; (άραγε για τους Λακεδαι- μόνιους μιλάς;)</td> </tr> </table>	• Δηλώνονται με τον τόνο της φωνής.	Ὁ ὀρθῶς κολάζων δικαίως κολάζει; (αυτός που τιμω- ρεῖ ορθά, τιμωρεῖ δίκαια;)	• Εισάγονται με ερωτη- ματικά μόρια.	Ἄρα Λακεδαιμονίους λέγεις; (άραγε για τους Λακεδαι- μόνιους μιλάς;)
	• Δηλώνονται με τον τόνο της φωνής.	Ὁ ὀρθῶς κολάζων δικαίως κολάζει; (αυτός που τιμω- ρεῖ ορθά, τιμωρεῖ δίκαια;)			
• Εισάγονται με ερωτη- ματικά μόρια.	Ἄρα Λακεδαιμονίους λέγεις; (άραγε για τους Λακεδαι- μόνιους μιλάς;)				
Διμελείς					
Εισάγονται με τα: • πότερον ... ἢ • πότερα ... ἢ	Πότερον οὖν ἔτι σοι δοκεῖ οὕτως ἢ οὐ; (ποιο από τα δύο, λοιπόν, έχεις ακόμα αυτή την εντύπωση ή όχι;)				

Παρατήρηση

Οι ερωτήσεις ολικής άγνοιας διακρίνονται από τις ερωτήσεις μερικής άγνοιας επειδή οι πρώτες απαντώνται απλώς με ένα «ναί» ή ένα «όχι».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

A. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως προς το περιεχόμενό τους.

1. Ἄπτε, παῖ, λύχνον.
2. Τις ἀγορεύειν βούλεται;
3. Οἱ στρατηγοὶ ἐποίησαν ἐκκλησίαν.
4. Ἐγὼ νομίζω χάριν ὑμᾶς τοῖς θεοῖς ὀφείλειν.
5. Εὐτυχῆσαιε Κῦρος.
6. Ἐγὼ εἰμὶ ἢ ἄμπελος ἢ ἀληθινή.
7. Οἶα ποιεῖς!
8. Τοιοῦτος γίγνου περὶ τοὺς γονέας.
9. Τις εἶ;
10. Ραδίως ἂν ἐσώζοντο κρινόμενοι ἐν τῷ δικαστηρίῳ.
11. Εἶθε σοι τότε συνεγενόμην.
12. Πολλοῦ γάρ ἂν ἦν ἄξια.
13. Μηδέποτε δοῦλον ἡδονῆς σεαυτὸν ποίει.
14. Ἵωμεν καὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός.
15. Τί ἀπήγγειλας;
16. Διέφθειραν προσιόντες τοὺς στρατιώτας.
17. Τί χρῆμα δράσεις;

B. Να σημειώσετε με ένα ✓ ποιες από τις παρακάτω προτάσεις είναι μερικής και ποιες ολικής ἀγνοίας.

	Μερικής ἀγνοίας	Ολικής ἀγνοίας
1. Τις ἀγορεύειν βούλεται;		
2. Ποίαν ὁδὸν ἐπὶ τὸν βίον τράπωμαι;		
3. Ἄρ' οὐ πολὺ τοῦ Σόλωνος ἀποστατεῖς τῇ γνώμῃ;		
4. Τὴν δικαιοσύνην, ὦ παῖ, πῶς μαθήσει ἐνθάδε;		
5. Ποῖ φέρεσθε ἄνθρωποι;		
6. Πότερον ἐγρήγορας ἢ καθεύδεις;		
7. Τίς οὖν ἡ δύναμις αὐτῶν ἐστιν;		
8. Ἦ οὐκ ὀρθῶς ὡς σφαλερόν ἐστι λέγειν ἢ πράττειν ταῦτα;		
9. Τί φῶμεν πρὸς ταῦτα, ὦ Κρίτων;		
10. Πότερον οὖν πρὸς ἐκείνους τὸν λόγον ποιήσομαι ἢ πρὸς σέ;		